

לַעֲנוֹת וְלֹא לַעֲנוֹת

בפרשת משפטים נאמר: "וְגַר לֹא תֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. כָּל אֲלֻמְנָה וַיְתוֹם לֹא תַעֲנוּ. אִם עֲנֵה תַעֲנֶה אֹתוֹ כִּי אִם צָעַק יִצְעַק אֵלַי שְ�מַע אֲשַׁמַּע צַעֲקָתוֹ".

במכילתא מובא: "'אם ענה תענה' - אחד ענוי מרבה ואחד ענוי מועט.

דבר אחר - 'אם ענה תענה', מגיד שאינו חייב עד שיענה וישנה.

כבר היה רבי ישמעאל ורבי שמעון יוצאין להרג. אמר לו רבי שמעון לרבי ישמעאל, רבי לבי יוצא שאיני יודע על מה אני נהרג.

אמר לו רבי ישמעאל לרבי שמעון, מימיה בא אדם אצלך לדיון או לנשאלה ועכבתו עד שתהא שוטה כוסך ונועל סנדלך או עוטר טליתך. אמרה תורה 'אם ענה תענה', אחד ענוי מרבה ואחד ענוי מועט. אמר לו נחמתי רבי...

'כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו' - יכול כל זמן שהוא צועק אני שומע, ואם אינו צועק איני שומע? תלמוד לומר 'שמע אשמע', הא מה תלמוד לומר 'כי אם צעק יצעק אלי', אלא ממחר אני לפרע על ידי שהוא צועק יותר ממי שאינו צועק".

מן המכילתא למדים את הקפדת התורה על היחס אל הזולת, לא רק מניעת תשלום נזק, אבל גם אונאת דברים, איסור לצער את הזולת, אמנם הפסוקים עוסקים בגר, יתום ואלמנה, אבל כדברי רש"י "הוא הדיון לכל אדם אלא שדבר הכתוב בהוזה לפי שהם תשושי כח ודבר מצוי לענותם".

ודווקא באונאת דברים, הצער של הזולת, אפילו על ידי עיכוב של מענה, שוטה כוסך ונועל סנדלך או מתעסק בטלפון, הוא הדבר שעליו נענשים עד כדי כך שרבי שמעון מעשרה הרוגי מלכות מבין שזה מה שגורם לו לצאת ליהרג.

בתוך מסגרת המשפחה הדברים באים לידי ביטוי באופן תדיר ויומיומי. נדע לשים בצד עיסוקים "חשובים" ומסיחי דעת ולפנות את הקשב לבן הזוג, לילדים הצריכים את האוזן הקשובה והמענה שלנו, כי דווקא אצלם דבר מצוי לענותם.

הרב ידידי גרשנזון

יועץ חינוכי,

מאמן אישי ומנחה הורים

"בּוֹחָרִים בַּמִּשְׁפָּחָה" - ארגון חברתי ששם לו למטרה לחזק ולקדם את ערכי המשפחה בחברה ובמדינה, מול מגמות הפירוק של התא המשפחתי בארץ ובעולם